

فَتْحُ الْقُلُوبِ

كُنْتُ قد سَمِعْتُ عن أَصْفَهَانَ و مَعَالِمِهَا* الأَثَرِيَّةِ* الإسلاميَّةِ. كانت السَّيَّارَةُ
تَقْتَرِبُ مِنَّا مِن مَدِينَةِ أَصْفَهَانَ لِسَفَرَةٍ سِيَّاحِيَّةٍ* عَائِلِيَّةٍ* .
بعدَ أَنْ وَصَلْنَا إلى المَدِينَةِ، اسْتَرَحْنَا قليلاً ثُمَّ خَرَجْنَا جميعاً إلى سَاحَةِ «نَقْشِ
جَهَانَ» وَ هِيَ مِن أَفْضَلِ المَعَالِمِ الأَثَرِيَّةِ حُسْنًا وَ جَمَالًا بِمَا فِيهَا مِن مَسَاجِدَ وَ أُبْنِيَّةٍ
تَارِيخِيَّةٍ أُخْرَى.

– أَبَتَاهُ، لَقَدْ رَأَيْنَا فِي التَّارِيخِ آثَارَ غُرُوبِ* المُهَاجِمِينَ مِن دَمَارٍ* وَ هَدْمٍ* وَ قَتْلِ
فِي حَقِّ الأَبْرِيَاءِ* . وَلَكِنْ ...
– وَلَكِنْ مَاذَا يَا وَلَدِي؟
– وَلَكِنْ الفَتْحَ الإسلاميَّ لِإِيرَانَ عَجِيبٌ* .
– وَأَيْنَ العَجَبُ؟

— الْعَجَبُ فِي الْأَثَرِ الَّذِي خَلَفَهُ هَذَا الْفَتْحُ مِنْ حَضَارَةٍ وَمَدِينَةٍ* وَارْدِهَارٍ* عِلْمِيٍّ .
— يَا بُنَيَّ! إِنَّ الْإِسْلَامَ لَمْ يَفْتَحِ الْبِلَادَ بِهَدَفِ الْإِحْتِلَالِ* وَالسَّلْبِ* وَالنَّهْبِ* بَلْ
كَانَ يَفْتَحُ الْقُلُوبَ قَبْلَ فَتْحِ الْبِلَادِ .
— ماذا تعني يا أبتاه؟

شَرِبَ الْأَبُ كُوبًا* شَايَاً، فَقَالَ :

— عَلَى سَبِيلِ الْمَثَالِ أَمَا قَرَأْتَ فِي التَّارِيخِ قِصَّةَ فَتْحِ «سَمَرْقَنْدَ» بِيَدِ الْمُسْلِمِينَ؟
لَقَدْ غَزَا* الْمُسْلِمُونَ مَدِينَةَ سَمَرْقَنْدَ، أَيَّامَ خِلَافَةِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ مِنْ غَيْرِ
إِنذَارٍ* وَإِعْلَانٍ مُسَبِّقٍ* .

فَقَدَّمَ أَهَالِي الْمَدِينَةِ شُكُورًا* إِلَى الْخَلِيفَةِ، فَأَحَالَ* الْخَلِيفَةُ الدَّعْوَى* إِلَى
الْقَاضِي . فَحَكَّمَ الْقَاضِي بِبُطْلَانِ الْفَتْحِ الْإِسْلَامِيِّ لِلْمَدِينَةِ . لِأَنَّ الْفَتْحَ كَانَ مُخَالِفًا
لِقَوَاعِدِ الْإِسْلَامِ الْحَرْبِيَّةِ فِي مَجَالِ نَشْرِ الدِّينِ الْإِلَهِيِّ .

الْإِسْلَامُ يُطَلِّبُ مِنَ الْمُفَاتِلِينَ الْمُسْلِمِينَ الدَّعْوَةَ إِلَى الدِّينِ الْحَنِيفِ أَوَّلًا وَفِي
حَالَةِ الرَّفْضِ* مِنْ جَانِبِ الْمُدْعُوِينَ يَجِبُ أَنْ يَخْضَعُوا لِلْجِزْيَةِ* أَوْ يَسْتَعِدُّوا لِلْحَرْبِ .
وَلِهَذَا أَمَرَ بِخُرُوجِ الْجَيْشِ مِنَ الْمَدِينَةِ .

فَلَمَّا رَأَى الْأَهَالِي هَذِهِ الْعُدَالَةَ الْإِسْلَامِيَّةَ، طَلَبُوا الْبُقَاءَ تَحْتَ رَايَةِ الْإِسْلَامِ .
نَعَمْ؛ يَا وَلَدِي، هَذَا هُوَ سِرُّ تَأْسِيسِ أَعْظَمِ حَضَارَةٍ فِي الْعَالَمِ عَلَى مَدَى التَّارِيخِ
وَهِيَ الَّتِي تَمْتَازُ عَنِ الْحَضَارَاتِ الْأُخْرَى خُلُقًا وَسُلُوكًا وَعِلْمًا .

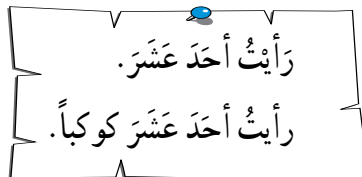
التَّمييز

نتیجه :

در جملات، علاوه بر نقش‌های اصلی، (فعل، فاعل، مبتدا، خبر) نقش‌هایی وجود دارند که ابهام کلمات ماقبل خود را برطرف می‌کنند.

در این درس، با یکی از نقش‌هایی که هدفش برطرف کردن ابهام کلمات و یا جملات است، آشنا می‌شویم.

دو عبارت زیر را با هم مقایسه نمایید و به سؤالات پاسخ دهید :

۱- آیا در جملهٔ اول، منظور از عدد «۱۰» مشخص است؟

۲- آیا کلمهٔ «کوکباً» توانسته است این ابهام را برطرف کند؟

به کلماتی از قبیل «کوکباً» که ابهام اسم ماقبل خود را برطرف می‌نمایند، «تمییز» می‌گویند.

بدانیم

اکنون با دو مورد از کاربرد تمییز آشنا می‌شویم :

رفع ابهام از یک اسم (تمییز مفرد)

۱

با دقت در ترجمهٔ عبارات‌های زیر، پاسخ سؤال را بیابید :

شَرِبْتُ كَأْسًا. شَرِبْتُ كَأْسًا لَبَنًا.

اِشْتَرَيْتُ مَتْرَيْنِ. اِشْتَرَيْتُ مَتْرَيْنِ قُمَاشًا.

أَنْفَقْتُ مَنًّا. أَنْفَقْتُ مَنًّا قَمَحًا.

- ۱- در کدام مجموعه، مفهوم جملات کامل و واضح است؟
- ۲- کلمات «لبناً، قماشاً و قمحاً» ابهام چه کلمه‌ای را برطرف نموده‌اند؟
- ۳- کلمات «کأساً، مترین و مئاً» چه ویژگی‌های مشترکی دارند؟

بدانیم

به کلماتی که پس از «وزن، مساحت، پیمان‌ه و عدد» می‌آیند و ابهام آن‌ها را برطرف می‌کنند، «تمییز مفرد» می‌گویند.

للتدرب

عَيْنِ التَّمْيِيزِ :

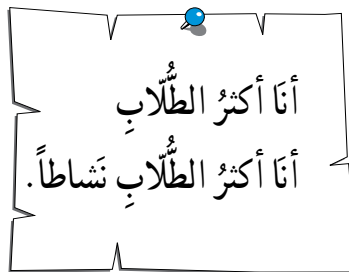
– قَرَأْتُ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ صَفْحَةً مِنَ الْكِتَابِ.

– لِي هِكْتَارٌ أَرْضًا.

رفع ابهام از جمله (تمییز نسبت)

۲

با توجه به مفهوم دو عبارت زیر، به سؤالات پاسخ دهید :

– کدام جمله از جهت معنی کامل و واضح است؟

– «بیشتر» بودن متکلم از چه جهت است؟

– آیا در هر یک از کلمات «أنا»، «أكثر» و «الطلاب» به تنهایی ابهامی وجود دارد؟

– در این صورت کلمه «نشاطاً» برای رفع ابهام از چه کلمه‌ای آمده است؟

بدانیم

تمییز گاهی برای رفع ابهام موجود در جمله به کار می‌رود. به این نوع تمییز، «تمییز جمله» (نسبت) می‌گویند.

برای آشنایی بیشتر با تمییز جمله، به عبارات زیر توجه نمایید :

حَسَنَ الطَّالِبِ خُلُقًا.
فَجَرَ اللَّهُ الْأَرْضَ عَيْونًا.
الْمُؤْمِنُ أَكْثَرُ صَبْرًا مِنَ الْأَخْرَيْنِ.

۲

حَسَنَ خُلُقِ الطَّالِبِ.
فَجَرَ اللَّهُ عَيْونَ الْأَرْضِ.
صَبْرُ الْمُؤْمِنِ أَكْثَرُ مِنَ الْأَخْرَيْنِ.

۱

نقش کلمات مشخص شده در ردیف اول چیست؟
این کلمات در ردیف دوم چه نقشی دارند؟
چه نتیجه‌ای می‌توان گرفت؟

تمییز نسبت می‌تواند در اصل، یکی از نقش‌های فاعل، مفعول و یا مبتدا را داشته باشد.

بدانیم

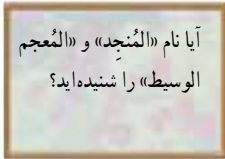
آیا می‌توانید بگویید تمییز چه هنگامی در اصل «مبتدا» بوده است؟
معمولاً در جمله اسمیه ○ معمولاً در جمله فعلیه ○
در عبارت «فَاضَ النَّهْرُ مَاءً.» تمییز در اصل چه بوده است؟
○ مبتدا ○ فاعل

۱- در ترجمه «تمییز نسبت» دقت کنیم که تمییز در اصل به صورت مبتدا (اغلب در جمله های اسمیه : هي أكثر مِنِّي صبراً)، و یا فاعل (در جمله فعلیه و اغلب همراه فعل لازم : اِسْتَهَرَ هَذَا الطَّالِبُ جُهْدًا) و یا مفعول (اغلب همراه فعل متعدی : فَجَرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا) می آید

۲- در ترجمه «تمییز نسبت»، در صورتی که اسم مورد نظر همراه اسم تفضیل آمده باشد، تمییز معمولاً در اصل «مبتدا» است و از این رو می تواند به شکل جمله اسمیه ترجمه شود : هي أكثر مِنِّي صبراً (صبر او از من بیشتر است) متن زیر را بخوانید و پس از پاسخ دادن به سوالات آن را ترجمه کنید :

كان في أسرة ولدان. أحدهما أكثرُ جُهداً في اكتساب العلم فاستهَرَ علماءً في المدينة. وأما الآخر فأكثَرُ حِرْصاً في جمع المال. فأصبح الأولُ علامةً عصره و الآخرُ تاجرَ مدينة. فنظَر يوماً إلى أخيه العالمِ و قال له : أنا جمعتُ المالَ و أعيشُ الآنَ في راحةٍ و أنتَ باقٍ على فقركَ. فأجابهُ العالمُ : أنا أكثرُ منك شُكراً لله؛ لِأَنَّهُ وَهَبَنِي مِرَاتِ الْأَنْبِيَاءِ وَ هُوَ الْعَلَمُ وَ أَنْتَ وَرِثْتَ مِرَاتِ فِرْعَوْنَ وَ هَامَانَ وَ هُوَ الْمَلِكُ وَ الْمَالُ.

أَسْئَلَةٌ :

□ المعنى

الف - أحدهما أكثرُ جُهداً : یکی با جدیت بود ○ یکی از آن دو کوشاتر بود ○

هر دو از لحاظ تلاش کوشا بودند ○

ب - أخيه العالمِ : برادر دانشمندش ○ برادر دانشمند ○ برادران دانشمند ○

ج - أنا أكثرُ منك شُكراً : بسیار از تو متشکرم ○ من از تو سپاسگزارم ○ من از تو سپاسگزارترم ○

د - وَهَبَ : بخشید ○ گرفت ○ هدیه گرفت ○

□ إنتخب عنواناً مناسباً لِلنِّصِّ :

○ أهمية التجارة ○ الشُّكْرُ لِلَّهِ ○ قيمة العلم ○

□ للإجابة : ماهو مِرَاتُ الْأَنْبِيَاءِ؟ ○ الْمَلِكُ ○ الْعَلَمُ ○ النَّبِوةُ ○

التمرين الأول

عَيِّن التَّمييزَ فِي العِبَارَاتِ التَّالِيَةِ :

- ١- ﴿وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمْلًا﴾
- ٢- ﴿إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا﴾
- ٣- أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا.
- ٤- ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾

التمرين الثاني

أَكْمِلِ الفَرَاقَ بِكَلِمَاتٍ مَنَاسِبَةٍ ثُمَّ عَيِّنِ إِعْرَابَهَا : قُرْبَةً، مُتَكَاسِلًا، إِكْرَامًا، أَجْرًا

- ١- أَعْظَمُ العِبَادَةِ ... أَحْفَاهَا.
- ٢- يُنْفِقُ الْمُؤْمِنُ أَمْوَالَهُ ... إِلَى اللَّهِ.
- ٣- يُكْرِمُ الْمُسْلِمُونَ ضُيُوفَهُمْ ... بِالغَا.
- ٤- لَا تُفِيمُ الصَّلَاةَ

التمرين الثالث

عَيِّنْ إعرابَ كلمة «خَيْر» في العبارات التالية :

- ١- ﴿فَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾
- ٢- ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾
- ٣- ﴿وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ﴾
- ٤- ﴿لَا خَيْرَ فِي وُدِّ امْرَأٍ مُمَّلُونٍ﴾

التمرين الرابع

عَيِّنِ التَّرَادُفَ وَالمُضَادَّ : (=، ≠)

إِقْتَرَبَ ... إِبْتَعَدَ الغَرْوُ ... الحَرْبُ الأَبْرِيَاءُ ... المُخْطِئُونَ
السَّلْبُ ... التَّهْبُ الحَضَارَةُ ... المَدِينَةُ الوَدَادُ ... المَحَبَّةُ

ماضي

فعل ماضی دلالت بر تحقق امری در گذشته می‌کند. به عبارت دیگر، محقق شدن آن عمل، امری مسلم است. حال گاهی متکلم برای آن که شدت علاقه خود را به تحقق امری که وقوع نیافته است بیان کند، آن را به صیغه ماضی بیان می‌کند تا تفاؤل و میل درونی خود را به تحقیق امر مورد نظر، رسانده باشد؛ آن چنان که در صیغه‌های دعا این گونه متداول است:

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ (خدا از او راضی باد.) دَامَ ظِلُّهُ الْعَالِي (سایه بلند او مستدام باد.) قُدَّسَ سِرُّهُ (تریش پاک و مطهر باد.) وَقَفَّكَ اللَّهُ (خداوند تو را توفیق دهد.) و ...

گاهی متکلم امری را که در آینده اتفاق خواهد افتاد، به لفظ ماضی بیان می‌کند تا مسلم الوقوع بودن آن را نشان دهد؛ مانند:

﴿إِذَا السَّمْسُ كُوِّرَتْ...﴾ = آن هنگام که خورشید تاریک گردد ... (از نشانه‌های قیامت)

در آیات زیر دقت کنید؛ آیا فعل‌های ماضی در معنای اصلی خود به کار رفته‌اند یا خیر؟

۱- ﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَ...﴾

بریده باد دو دست ابولهب و ...

۲- ﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ﴾

هر آینه ما آدمی را در نیکوترین شکل آفریدیم.

۳- ﴿فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ﴾

پس هر که ترازوی اعمال خیر او سنگین باشد، پس او در زندگانی پسندیده و خوشایندی

است.

إقرأ دعاء «عزفة» و ترجمه إلى الفارسيّة :

اللَّهُمَّ اجْعَلْ غِنَايَ فِي نَفْسِي وَالْيَقِينَ فِي قَلْبِي وَالْإِخْلَاصَ فِي عَمَلِي
والتَّوَرَّعَ فِي بَصَرِي وَالْبَصِيرَةَ فِي دِينِي... يَا مَنْ عَفَا عَن عَظِيمِ الذَّنُوبِ
بِحِلْمِهِ؛ يَا مَنْ أَسْبَغَ النِّعْمَاءَ بِفَضْلِهِ،... يَا عُدَّتِي فِي شِدَّتِي، يَا صَاحِبِي فِي
وَحْدَتِي يَا غِيَاثِي فِي كُرْبَتِي... يَا مَنْ قَلَّ لَهُ شُكْرِي فَلَمْ يَحْرَمْنِي وَعَظَّمْتُ
خَطِيئَتِي فَلَمْ يَفْضَحْنِي... فَالْحَمْدُ وَالشُّكْرُ...

عُدَّة : وسيله	النعماء : نعمت
كُرْبَةٌ : مصيبت، دشواری	شِدَّة : سختی
	أَسْبَغَ : كامل کرده است